

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Диана Кръстева Иванова, дмн
Медицински факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Относно: Защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Професионално направление: 7.4. „Обществено здраве“

Докторска програма: „Управление на здравните грижи“

Автор: Недялка Грозева Бойчева

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: Управление на здравните грижи

Тема: „Формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност“

Научни ръководители: Проф. д-р Мария Семерджиева, дм, и Проф. Биянка Торнъова, дп

Рецензията е изготвена на основание на Заповед на Зам.-Ректор НИД на МУ-Пловдив № Р-115/09.01.2026 г. за определяне членовете на научно жури по процедурата.

I. Общо представяне на процедурата и докторанта

Недялка Грозева Бойчева е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка към катедра „Управление на здравните грижи“ на ФОЗ при МУ-Пловдив, след предварително обсъждане от разширен Катедрен съвет с протокол № 5/28.10.2025 г. и приемане от Факултетен съвет с протокол № 7/11.11.2025 г. на ФОЗ.

Представеният комплект от документи и материали, свързани и доказващи процесуалната валидност на процедурата е подготвен прецизно и старателно. Той напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, и е в съответствие с Чл.70 (1) от I Раздел - Придобиване на ОНС „Доктор“ и „Доктор на науките“ в МУ – Пловдив.

II. Кратки биографични данни за докторанта

Недялка Грозева Бойчева е родена на 02.12.1976 г. През 1994 г. завършва „Средно образование,, с езиков профил английски и руски език в гр. Пловдив. През 1997 г. завършва „Полувисше образование,, с професионална квалификация – медицинска сестра общ профил - Медицински Колеж към ВМИ гр.Пловдив. През 2000 г. придобива

ОКС „Бакалавър“ „Здравни грижи“, и професионална квалификация „Ръководител на здравни грижи и преподавател в Медицински колеж „Висш Медицински Институт гр.Пловдив. През 2004 г. завършва ОКС „Магистър“ по „Обществено здраве и здравен мениджмънт“, с професионална квалификация „Здравен мениджър“, Медицински Университет – София. През 2017 г. завършва ОКС „Магистър“ по „Управление на здравни грижи“ в МУ-Пловдив. От 2019 г. има придобита специалност по „Медицинска педагогика“, а през 2024 г. придобива втора специалност по „Обществено здраве“.

Професионалната кариера на Недялка Бойчева започва през 1997 г. като медицинска сестра в Хирургично отделение на I-ва Общинска болница гр.Пловдив. В периода 1999-2007 г. работи като медицинска сестра в II Хирургично отделение на МБАЛ „Пловдив“. От 2007 г. до 2010 г. работи като медицинска сестра в Клиника по гастроентерология и хепатология при УМБАЛ „Св. Георги“. В периода 2008-2010 г. е хоноруван преподавател по учебна практика към секция „Сестрински грижи“. От 2010 г. до момента е асистент към Катедра „Сестрински грижи“ – ФОЗ при МУ-Пловдив. От 2010 г. до момента е отговорник по Международната дейност в катедрата и представител на Медицински Университет в European Nursing Module. Участва в обучението на чуждестранни студенти по програма Еразъм +. От 2016 г. до 2023 г. работи като Здравен консултант към “Общностен център за деца и семейства от 0-7 г.“ гр. Пловдив.

III. Актуалност на дисертационния труд и целесъобразност на поставените цели и задачи

Избраната тема на дисертационния труд на Недялка Грозева Бойчева е актуална и дисертационна. Обхваща значим проблем свързан с формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност. Формирането на здравни умения и навици в детска възраст е от ключово значение за превенция на хронични заболявания, намаляване на заболеваемостта, подобряване на хигиенните практики и повишаване на здравната култура. При децата от ромската общност обаче този процес често е възпрепятстван от социални, културни, икономически и образователни бариери. Поради това е необходимо прилагането на целенасочени и устойчиви интервенции, които да създадат условия за изграждане на здравословен начин на живот още от ранна възраст. Такива подходи не само биха подобрили здравния статус на ромските деца, но и ще допринесат за дългосрочното намаляване на здравните неравенства в българското общество.

Темата на дисертацията е изключително актуална и от гледна точка на формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност, с цел разработване на ефективни модели за въздействие.

IV. Познаване на проблема

Научната осведоменост на докторантката се демонстрира в направения съдържателен анализ на бит и култура на Ромите в България и подробното описание на ромската идентичност.

Авторката познава много добре литературата по темата, адекватно оценява и творчески използва литературния материал. Теоретичните ѝ разсъждения са следствие от проучване на голям брой, подходящо подбрани литературни източници и автори. По този начин, насочеността на теоретичното проучване дава възможност емпиричното изследване да бъде построено върху солидна и научно обоснована теоретична база. Според направената литературна справка, по предложената тема са ползвани 186 източника.

V. Методика на изследването

Методиката на проучването дава възможност за изследване на всички страни и аспекти на проблема. По своя характер изследването е многоцентрово, напречно проучване за изследване на основните фактори, влияещи върху здравето на ромските деца във възрастовия диапазон 0–7 години, както и нивото на формиране на здравни умения и навици в ранна детска възраст. Проучено е мнението на педагози, работещи с ромски деца, относно спецификата, предизвикателствата и затрудненията при изграждането на здравни умения и навици в мултикултурна среда. Анализирани са мнението на медицинските специалисти относно особеностите и проблемите, свързани с формирането на здравни навици при деца от ромски произход. Разработен е концептуален модел на план за формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност (0–7 години).

Докторантката е съчетала няколко основни емпирични метода за изследване, адекватни на поставените за решаване цел и задачи.

Използваните изследователски методи са: документален метод; анкетен метод; полуструктурирано интервю; статистически методи. Приложена е дескриптивна статистика за описание на резултатите. За онагледяване на явленията са използвани

възможностите на графичния анализ. Данните са обработени чрез статистически програмен пакет SPSS v. 23.0.

В проучването са обхванати:

- Семейства с деца на възраст от 0-7г., живеещи в ромската общност.
- Семейства с деца на възраст от 0-7г., живеещи в българска етническа общност.
- Медицински специалисти, работещи с преобладаващ контингент деца от ромски произход.
- Специалисти педагози, работещи в детски градини и ясли предимно с ромски деца.

Проведено е пилотно проучване през април 2021 г. сред семейства с деца до 7 г. възраст от ромски произход и живеещи в ромска общност. След анализ на резултатите освен анкетният метод е включено интервю поради възникнали затруднения от страна на респондентите да разберат смисъла на зададените въпроси.

Изследването е реализирано чрез типологичен подбор.

VI. Характеристика и оценка на дисертационния труд

По съдържание и структура дисертационният труд отговаря на изискванията за защита на образователната и научна степен „Доктор”. Трудът е написан на 246 стандартни страници, от които 15 страници са библиография и 48 страници приложения. Онагледен е с 48 фигури, 25 таблици, 1 схема и 6 приложения.

В структурно отношение е разпределен в три основни глави, предхождани от въведение. Научната разработка завършва с изводи, заключение, препоръки, приноси, библиография и приложения.

Въведението отразява убедително професионалната и научна мотивираност на докторантката за избор на разглежданата проблематика. В първа глава „Литературен обзор“ подробно са описани бита и културата на Ромите в България; ромската идентичност; държавна политика и създаване на неправителствени организации за интеграция на ромите. Особено внимание е отделено на приоритетите свързани с образованието, здравеопазването, жилищните условия, приоритет защита от дискриминация и осигуряване на равни условия. Здравният статус на ромите е значително по-нисък от средния за страната, като проблемът е широко разпространен сред децата в ранна детска възраст.

Докторант Бойчева е проучила съвременни и актуални източници, свързани с изследвания проблем, които са цитирани обективно и коректно.

Във втора глава „Цел, задачи, материал и методи“ логично са изведени целта, предвидените задачи за решаване и издигнатите хипотези.

Целта на дисертационния труд е да се проучат и анализират здравните умения и навици на ромските деца от 0-7 г. възраст с цел подобряване на здравния статус и повишаване здравната култура на ромската общност.

За изпълнение на целта са формулирани четири задачи, които покриват тематиката на дисертационния труд и коректно отразяват акцентиранияте в обзора проблеми.

Представени са обектът и предметът на наблюдение, единици на наблюдение, място и време на проучването, източниците на информация. Прецизно са описани дизайнът, организацията на проучването и използваните методи.

Проведено е собствено проучване, като са обхванати следните групи респонденти:

1. Семейства с деца на възраст от 0-7г., живеещи в ромската общност.
2. Семейства с деца на възраст от 0-7г., живеещи в българска етническа общност.
3. Медицински специалисти, работещи с преобладаващ контингент деца от ромски произход.
4. Специалисти педагози, работещи в детски градини и ясли предимно с ромски деца.

Събраната информация е достатъчна по обем, за да се получат надеждни резултати. Те са прецизно анализирани и интерпретирани от докторантката в трета глава.

Трета глава „Резултати и обсъждане“ представлява същността, сърцевината на дисертационния труд и е в обем от 86 страници. В тази глава се открояват добрите умения на докторантката за анализ и аргументирани интерпретации на емпиричните данни. Извършена е впечатляваща по обем статистическа обработка на получените данни.

Относно оценката на здравния статус на ромските деца са установени съществени пропуски в имунизационното покритие, което определено създава риск от епидемично възстановяване на определени инфекциозни заболявания. Регистрирана е повишена честота на заболявания сред изследвания етнос, като рахит, хипотрофия и ентероколити,

което медицинските специалисти свързват с недохранване, хигиенни дефицити, недостатъчна информираност и ниска здравна култура.

От направеното проучване относно здравните умения и навици става ясно, че повечето деца от ромски произход постъпват в детската градина без формирани базови хигиенни умения и навици. След системно посещение на детската градина се наблюдава значителен напредък в тяхното усвояване. Липсата на системно стимулиране на детската самостоятелност, представлява съществен дефицит в процеса на възпитание. Младата и незряла възраст, на която ромите стават родители, липсата на здравно възпитание и пропуските в училищното образование водят до дефицит на родителски грижи. Липсва режим и култура на хранене, сън и закаляване при ромските деца.

Относно комуникацията и образованието - повече от половината медицински специалисти и педагози посочват езиковата бариера като основен проблем в общуването и изпълненията на своите задължения.

Прилагането на адекватни статистически методи и анализи на данните допринасят за постигане на по-задълбочени резултати и интересни изводи.

Данните от проучването са богатото онагледени, което прави анализът и интерпретацията на резултатите по-достъпни и съпоставими с аналогични проучвания.

Дисертационният труд завършва с формулиране на изводи, които са естествено заключение от направеното проучване, получените резултати и тяхната интерпретация. Направени са конкретни препоръки към различни институции, организации и професионални сдружения и общности, които имат отношение към разглеждания проблем.

VII. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

На базата на направените заключения, изводи и резултати от направените проучвания са изведени научни приноси и практико-приложни приноси.

Разработен е концептуален модел на план за формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност (0-7 години), който може да бъде използван като работещ инструмент за интервенция и подобряване на здравното поведение при уязвими групи. Той има значима практическа стойност както за образователната и здравната система, така и за работещите в мултикултурна среда специалисти.

Формирана е основа за разработване на образователни програми, насочени към повишаване на родителската компетентност и превенция чрез ранно изграждане на здравни навици.

VIII. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Недялка Грозева Бойчева е приложила копия на 3 научни публикации, на които тя е водещ автор и 1 участие в научни форуми по темата на дисертационния труд.

Броят и качеството на публикациите напълно съответстват на изискванията на МУ-Пловдив за публична защита.

IX. Лично участие на докторантката

Дисертационният труд показва, че Недялка Бойчева има опит за провеждане на научни изследвания и интерпретация на получените резултати. Във връзка с това давам висока оценка за личното участие на докторантката в проведеното дисертационно изследване и приемам като значими и точни формулираните научни приноси и получени резултати.

X. Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд е в обем от 56 страници. Заключение ми е, че авторефератът отговаря на всички стандартни изисквания за синтезирано и адекватно представяне на първичния документ, научния текст, както и обективно отразяване на съдържанието на дисертационното изследване. Спазени са научните и технически изисквания по съответните национални и вътрешни правилници за съдържанието на автореферат.

XI. Критични забележки и препоръки

Критични забележки и препоръки към проведеното изследване и комплект материали нямам.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение считам, че представения дисертационен труд на тема „Формиране на здравни умения и навици при деца от ромската общност“ напълно отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Пловдив.

Изтъкнатите в рецензията достойнства и качества на дисертационния труд са основание да гласувам положително и убедено да предложа на Уважаемите членове на научното жури да вземат решение да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на Недялка Грозева Бойчева в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, Докторска програма „Управление на здравните грижи“.

Заличено на основание
Чл.5 §1, б. "В" Регламент (ЕС)2016/679

20.01.2026 г.

Изготвил рецензията: /
/Проф. Диана Иванова, дмн/